

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

DİNDE 40 ESAS

Sağlam Bir İnanç, Doğru Bir Hayat
İçin Temel İlkeler

TEVHİD
SAĞLAM İNANÇ

SÜNNET
DOĞRU AMEL

İLİM
SAHİH ANLAYIŞ

İSTİKÂMET
EBEDİ BAŞARI

“İşte bu benim
dosdoğru yolumdur.
O halde ona uyun...”

En'âm, 6/153

“Bugün sizin için
dininizi tamamladım,
size nimetimi tamamladım
ve sizin için İslâm'ı din
olarak beğendim.”

Mâide, 5/3

UBEYDULLAH ARSLAN
İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

BU KİTABI NEDEN YAZDIM?

1

Maksadım nedir?

Bu kitabı yeni görüşler ortaya koymak için değil, Müslümanın dini doğru anlayabilmesi için gerekli temel ölçüleri bir araya getirmek amacıyla hazırladım.

2

Neden önemlidir?

Bugün dinî bilgi çoktur; fakat bilgiyi ölçecek mizan çoğu zaman eksiktir. “Hocam söyledi”, “Herkes böyle yapıyor”, “Bizim cemaat böyle öğretiyor”, “Niyetimiz iyi” gibi ifadeler bazen delilin önüne geçebilmektedir.

3

Ümmet neden gafildir?

Şahıs taassubu, cemaat aidiyeti, örfün dinle karışması, delilsiz ibadetler, bid‘at ve usûlsüz bilgi aktarımı gibi sebepler, Müslümanların bu konularda gaflete düşmesine yol açmaktadır. İnsanlara yalnız meselelerin değil, meseleleri hangi ölçüyle değerlendireceklerinin öğretilmemesi de önemli bir sebeptir.

4

Cemaatler neden riayet etmiyor?

Her cemaat aynı değildir; hayır üzere olanlar vardır. Fakat bazen grup aidiyeti, hakka bağlılığın önüne geçebilmektedir. Hocalara hürmet edilir; fakat masum kabul edilmez. Cemaatle hayırda yardımlaşılır; fakat vahyin önüne geçirilmez. Nihai ölçü Kitap ve sahih Sünnettir.

5

Bu kitap ne kazandıracak?

Bu kırk esas, Müslümana şu soruları alışkanlık haline getirmeyi hedefler: Delili nedir? Resûlullah ﷺ nasıl öğretti? Sahabe nasıl anladı? Ehl-i Sünnet âlimleri nasıl açıkladı? Ben delile mi uyuyorum, yoksa görüşüme delil mi arıyorum?

6

Son söz

Bu kitap, yalnız 40 bilgi değil; dini anlamak ve yaşamak için 40 ölçü sunmaktadır. Rabbim bu çalışmayı ümmet için faydalı kılsın.

◆ BU 40 ESASIN ÖZÜ ◆

Tevhidde ihlâs | İbadette ittibâ | İlimde hüccet
Anlayışta Selefin fehmi | İhtilafta adalet | Davette basîret

“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz,
onu Allah’a ve Resûl’e götürün.”

Nisâ, 4/59

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

1. ESAS

Dinin aslı ve davetin evveli Tevhiddir.

ESAS

Tevhid; Allah Teâlâ'yı rubûbiyyetinde, ulûhiyyetinde ve esmâ ve sıfatında birlemek, O'na mahsus hiçbir hakkı mahlûkata sarf etmemektir.

Dinin aslı **Tevhîdü'l-Ulûhiyye**, yani bütün ibadet nevilerini yalnız Allah'a tahsis etmektir. Dua, istiğâse, tevekkül, havf, recâ, inâbe, istiâne, nezir ve kurban gibi ibadetler yalnız Allah'a sarf edilir.

Peygamberlerin davetinin aslı Allah'a ibadet ve tâğutu reddetmektir. Bu sebeple tevhid, yalnız bilinmesi gereken bir akaid konusu değil; bütün dinin üzerine bina edildiği asıldır.

Tevhidin zıddı **şirktir**. Allah'a mahsus bir ibadet nevini Allah'tan başkasına sarf etmek, ulûhiyyet tevhidini ihlâl eder.

DELİL

“Ben cinleri ve insanları ancak Bana ibadet etsinler diye yarattım.”

Zâriyât, 51/56

“Andolsun, her ümmete: ‘Allah’a ibadet edin ve tâğuttan kaçının’ diye bir resûl gönderdik.”

Nahl, 16/36

2. ESAS

**İman söz ve ameldir;
artar ve eksilir.****ESAS**

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın iman babındaki esası şudur:
**İman; kalp ile itikad, dil ile ikrar ve azalarla ameldir.
Taatile artar, masiyetle eksilir.**

Kalbin tasdiki, yakîni, ihlâsı, muhabbeti, havfı, recâsı ve inkıyâdı imanın kalbî amellerindendir. Şehâdeti ikrar etmek dilin; namaz, zekât ve diğer tâatler ise azaların amellerindendir. Bu sebeple iman yalnız “kalben inanmak” şeklinde tarif edilmez. Amel imandan ayrı ve imanla ilgisiz bir unsur değil, Ehl-i Sünnet'in ıstılahında imanın hakikatine dâhildir.

Bununla beraber her masiyet küfür değildir. Ehl-i Sünnet, büyük günah işleyen Müslümanı sırf günahı sebebiyle tekfir etmez; Hâricîlerin tekfirdeki aşırılığından ve Mürcie'nin ameli imandan ayıran anlayışından uzak durur.

DELİL

“Âyetleri kendilerine okunduğunda bu onların imanlarını artırır.”

Enfâl, 8/2

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

“İman yetmiş küsur şubedir. En üstünü ‘Lâ ilâhe illallah’ sözüdür; en aşağısı yoldan eziyet veren şeyi kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şubedir.”

Müslim, İmân, 58

3. ESAS

İBADET YALNIZ
ALLAH'A SARF EDİLİR.

ESAS

İbadet, Allah'ın sevdiği ve razı olduğu zahir ve bâtın bütün söz ve amelleri içine alan câmi bir isimdir. İbadetin tamamı **Allah Teâlâ'nın hakkıdır** ve hiçbir nev'i mahlûkata sarf edilemez.

Dua, istiğâse, istiâne, tevekkül, havf, recâ, inâbe, huşû, nezir ve kurban gibi ibadet nevileri **yalnız Allah'a tahsis edilir**. Allah'a mahsus bir ibadeti peygamber, veli, şeyh, cin, melek, ölü veya gâib bir varlığa yöneltmek tevhîdü'l-ulûhiyyeye aykırıdır.

Tevhidin tahkiki, yalnız Allah'ın varlığını ve yaratıcı olduğunu ikrar etmekle tamamlanmaz. Kul, **ubûdiyyeti yalnız Allah'a tahsis eder**; ibadette O'na hiçbir şeyi ortak koşmaz.

DELİL

“Şüphesiz mescidler Allah'ındır. O hâlde Allah ile beraber hiç kimseye dua etmeyin.”

Cin, 72/18

“De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur.”

En'âm, 6/162-163

4. ESAS

İBADETİN KABULÜ
İHLÂS VE İTTİBÂ İLE OLUR.

ESAS

Ehl-i Sünnet'e göre amelin kabulünün iki temel şartı vardır: **İhlâs ve ittibâ**. İhlâs, ibadeti yalnız Allah Teâlâ'ya tahsis etmek; ittibâ ise ibadeti Resûlullah'ın ﷺ sünnetine muvafık şekilde yerine getirmektir.

İhlâs bulunup ittibâ bulunmazsa amel sünnete uygun olmaz; ittibâ bulunup ihlâs bulunmazsa amel Allah için hâlis olmaz. Bu sebeple **hüsn-i niyet**, tek başına bir amelin meşruiyetine delil değildir.

İbadetlerde aslolan **tevkîftir**. İbadetin cinsi, sebebi, miktarı, keyfiyeti, zamanı ve mekânı şer'î delile bağlanır. Allah'a yaklaşma kastıyla yapılan bir amel, ancak şeriatın gösterdiği şekilde meşru olur.

DELİL

“Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak koşmasın.”

Kehf, 18/110

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

“Kim bizim emrimize uygun olmayan bir amel işlerse o reddedilmiştir.”

Müslim, 1718

5. ESAS

DİNDE HÜCCET
KİTAP VE SAHİH SÜNNETTİR.

ESAS

Dinde hüccet ve teşrî kaynağı, Allah'ın Kitabı ve Resûlullah'ın ﷺ sahih Sünnetidir. Helâl, haram, itikad, ibadet ve menhec; şahısların zevkine, örfe veya mücerret görüşlere göre belirlenmez.

İhtilaf ve tenâzu hâlinde müracaat mercii **Kitap ve Sünnettir**. Âlimlerin kavilleri nasların anlaşılmasında dikkate alınır; ancak hiçbir âlim, şeyh, mezhep veya cemaatin sözü vahyin önüne geçirilmez.

Müslümanın esası **teslimiyet ve ittibâdır**. Sahih delil sabit olduğunda hevâ, taassup ve şahsî kanaat terk edilir; hüküm Allah'a ve Resûlü'ne ﷺ döndürülür.

DELİL

“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a ve âhîret gününe inanıyorsanız onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”

Nisâ, 4/59

“Resûl size ne verdiyse onu alın; sizi neden sakındırdıysa ondan kaçının.”

Haşr, 59/7

NASLAR SELEF-İ SÂLİHÎN'İN FEHMIYLE ANLAŞILIR.

ESAS

- 1 Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın menhecinde Kur'an ve sahih Sünnet, Sahabe, Tâbiîn ve onlara ihsan üzere tâbi olan Selef-i Sâlihîn'in fehmi esas alınarak anlaşılır.
- 2 Nasların yalnız lafzını nakletmek yeterli değildir; **delâleti ve muradı** da doğru anlaşılmalıdır. Şahsî rey, hevâ veya sonradan ortaya çıkan fikirler naslara yüklenerek yeni bir din anlayışı inşa edilmez.
- 3 Özellikle **akaid, tevhid, iman, sıfatlar, ibadet ve menhec** meselelerinde ölçü şudur: Resûlullah ﷺ bunu nasıl beyan etti, Sahabe nasıl anladı ve Selef bu nasları nasıl tatbik etti?

DELİL

“Kim kendisine doğru yol belli olduktan sonra Resûl'e karşı gelir ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa, onu yöneldiği yolda bırakırız.”

Nisâ, 4/115

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

“İnsanların en hayırlıları benim neslim, sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenlerdir.”

Buhârî, 2652; Müslim, 2533

SAHİH NAKİL ŞAHSÎ AKLIN ÖNÜNE GEÇİRİLİR.

ESAS

- 1 Ehl-i Sünnet'in menhecinde **akıl, vahyin muârızı ve hâkimi değil; vahyi anlamaya yarayan bir idrak vasıtasıdır.** Sahih nas sabit olduğunda şahsî rey, zan ve aklî istihsan onun önüne geçirilmez.
- 2 Kur'an'ın muhkem hükmü veya Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak sabit olan bir haber, "**aklıma yatmıyor**" gerekçesiyle reddedilmez. Çünkü akıllar sınırlı ve farklı; vahiy ise Allah'tandır.
- 3 Selefî ölçü **takdîmü'n-nakl ale'l-akl**'dır: Akıl kullanılır, tedebbür ve tefekkür edilir; fakat akıl ile vahiy arasında zâhirî bir teâruz görüldüğünde sahih nakil reddedilerek şahsî akıl dinin hakemi yapılmaz.

DELİL

"Allah ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verdiği zaman, mümin erkek ve mümin kadın için kendi işleri konusunda başka bir tercih hakkı yoktur."

Ahzâb, 33/36

"Sonra verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar."

Nisâ, 4/65

İSLÂM'DA İŞLERDE ASIL OLAN İBADETTİR, BİD'AT DEĞİLDİR.

ESAS

- 1 Dinde asıl olan, Allah'ın ve Resûlü'nün ﷺ meşrû kıldığı **ibadetlerdir**. İbadetler ancak vahiy ile sabit olur. Allah'ın şeriatında yeri olmayan bir şeyi **ibadet niyetiyle yapmak bid'attir**.
- 2 İbadetlerde aklî anlayış, kültürel gelenek, şahsî zevk veya zamanın şartları belirleyici değildir. İbadetlerin şekli, zamanı, sayısı ve nasıl yapılacağı, **ancak Kur'an ve sahih Sünnetle tespit edilir**.
- 3 Din adına güzel görünen, sevap umulan ve halk arasında yayılan her uygulama dinî bir ibadet değildir. Allah'a en sevimli ibadet, **Resûlullah'ın ﷺ yaptığı** ve bize öğrettiği ibadettir.

DELİL

“Bugün sizin için dininizi tamamladım, size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim.”

Mâide, 5/3

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

“Kim bizim bu işimizde (dinimizde) olmayan bir şeyi ihdas ederse, o reddedilir.”

Buhârî, 2697; Müslim, 1718

REYE DELİL ARANMAZ; HÜKÜM DELİLDEN ALINIR.

ESAS

- 1 Dinde hüküm kaynağı **Kur'an ve sahih Sünnet'tir**. Şahsî rey, hevâ, görüş, mantık veya kanaat, **tek başına hüküm kaynağı olamaz**.
- 2 Müslüman, bir meselede **önce delile bakar**; delil varsa ona uyar, delil yoksa kendi reyine göre hüküm vermez. "Bana göre", "kanaatimce", "mantık gereği" gibi ifadeler dinî hüküm koymada delil yerine geçmez.
- 3 İlim ehlinin ölçüsü: Hükmü delilden almak, delil olmadan konuşmamak ve bilmediği konuda **"bilmiyorum"** demektir. Bu, hem dinin emri hem de ilmî edebinin gereğidir.

DELİL

"Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, onu Allah'a ve Resûlü'ne götürün."

Nisâ, 4/59

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim bizim bu işimizde (dinimizde) olmayan bir şeyi ihdas ederse, o reddedilir."

Buhârî, 2697; Müslim, 1718

DİNDE BİD'AT YOKTUR; SONRADAN DİNE EKLENEN HER ŞEY REDDEDİLİR.

ESAS

- 1 **Din tamamlanmıştır.** Allah, Resûlü'ne ﷺ vahyi eksiksiz olarak tebliğ etmiştir. Dinde ibadet niyetiyle sonradan ortaya çıkarılan **her söz, fiil, uygulama ve yöntem bid'attir.**
- 2 İbadetler sadece Kur'an ve sahih Sünnet'te bulunanlarla sabit olur. Allah'ın şeriatında yeri olmayan bir şeyi ibadet niyetiyle yapmak, **Allah'a izinsiz kullukta bulunmaktır.**
- 3 Bid'at, dinin aslından değildir. Hiçbir bid'at, iyi bir bid'at olarak nitelendirilemez. **Dinde "güzel bid'at" yoktur.** Her bid'at, sahibine azap sebebi olabilir.

DELİL

"Bugün sizin için dininizi tamamladım, size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim."

Mâide, 5/3

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim dinimizde olmayan bir şeyi ibadet olarak ihdas ederse, o amel reddedilir."

Buhârî, 2697; Müslim, 1718

CEHLİN İLACI EHL-İ İLME MÜRACAATTIR.

ESAS

- 1 Selefî menhecte kişi, hakkında ilmi bulunmayan meselelerde **rey ile konuşmaz, tekellüfe girmez** ve kendi başına hüküm istinbat etmeye kalkışmaz. Bilmediği hususu ehil ve güvenilir ilim sahiplerine sorar.
- 2 Bir nassı okumak ile o nastan **hüküm istinbat edecek ilmi ehliyeteye sahip olmak** aynı şey değildir. Nasların cem'i, delâletleri, umum-husus, mutlak-mukayyed, nâsih-mensuh ve hadislerin sıhhati gibi hususlar ilim ve usûl gerektirir.
- 3 Bu sebeple **sual ehline yöneltilir, fetva ehil olandan alınır.** İlim bulunmayan yerde tevakkuf etmek ve “**bilmiyorum**” demek cehalet değil; vera', emanet ve ilmî edeptir.

DELİL

“**Bilmiyorsanız zikir ehline sorun.**”

Nahl, 16/43

“**Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme.**”

İsrâ, 17/36

DERSİN ÖZÜ

Din konusunda cehaletle konuşmak büyük bir tehlikedir. İlim ehline sormak, kişiyi hatadan korur ve dinini sahih bir şekilde yaşamasına vesile olur.

İLİM HER KONUŞANDAN DEĞİL, EHLİNDEN ALINIR.

ESAS

- 1 Selefî menhecte **ilim bir dindir**; bu sebeple kimden alındığı tahkik edilir. Güzel hitabet, çok takipçi, şöhret, yaş veya insanlar tarafından “hoca” diye anılmak tek başına **ilmî ehliyet ve adâlet ölçüsü değildir**.
- 2 İlim alınacak kimsede **sahih akîde, Sünnete ittibâ, ilmî ehliyet, emanet ve istikamet** aranır. Özellikle akaid ve menhec meselelerinde kişinin kimlerden ilim aldığına ve **ehl-i ilim tarafından maruf olup olmadığına** dikkat edilir.
- 3 Selefin usûlü **cerh ve ta'dîl, taharrî ve tesebbüt** üzerine kuruludur. Din, meçhul kimselerden veya kaynağı belirsiz sözlerden alınmaz; ilim **isnad, ehliyet ve güvenilirlik** gözetilerek alınır.

DELİL

“Bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”

Nahl, 16/43

Muhammed b. Sîrîn şöyle demiştir:

“Şüphesiz bu ilim dindir. Öyleyse dininizi kimden aldığınıza bakın.”

Müslim, Sahîh'in Mukaddimesi

DERSİN ÖZÜ

İlim, her söyleneni almak değil; ehil olandan, sahih kaynaktan ve Selefin yoluna uygun olarak almaktır.

Hak
ancak Allah'tan
gelen vahiyledir.
O'na teslim olmak
kurtuluştur.

“HOCAM SÖYLEDİ” HÜCCET DEĞİLDİR.

ESAS

- 1 Selefî menhecte **taklîd-i a'mâ ve taassübü'l-eşhâs** reddedilir. Bir âlimin, şeyhin veya hocanın sözü; sırf ona nispet edildiği için müstakil şer'î hüccet hâline gelmez. **Hüccet, Kitap ve sahih Sünnettir.**
- 2 Âlimlerin kavilleri **nasların fehmi, istinbatı ve tatbikinde** müracaat edilen ilmî açıklamalardır. Âlime hürmet edilir ve ilminden istifade edilir; fakat onun kavli vahye muhalif olduğunda **kavil değil, delil takdim edilir.**
- 3 Bu sebeple **“Hocam böyle söyledi”** ihtilafı bitiren bir burhan değildir. İlmin yolu; kavlin delilini, vech-i istidlâlini ve Selef ile muhakkik âlimlerin o meseledeki fehmini araştırmaktır.

DELİL

“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”

Nisâ, 4/59

**“Rabbinizden size indirilene uyun;
O'ndan başka velilere uymayın.”**

A'râf, 7/3

DERSİN ÖZÜ

Din, şahıslarla değil delille bilinir. Sözlerin doğrusu, Kitap ve sahih Sünnet'e uygun olandır. Hürmet kişiye, itaat ise yalnızca Allah ve Resûlü'nedir.

ŞAHİS TAASSUBU HAKKA İTTİBÂYA ENGELDİR.

ESAS

- 1 Selefî menhecte **taassubü'l-eşhâs**, bir âlimi, şeyhi veya hocayı delilin önüne geçirerek onun görüşünü sürekli müdafaa etmektir. Resûlullah ﷺ dışında hiç kimsenin **ismet sıfatı yoktur**; her âlim isabet de eder, hata da eder.
- 2 Bir şahsa duyulan muhabbet ve hürmet, **hakki kabul etmeye mâni olmamalıdır**. Sahih delil bir hocanın görüşüne muhalif olduğunda, delili te'vil ederek şahsı korumaya çalışmak yerine mesele tahkik edilir ve **hakka rücû edilir**.
- 3 Selefî ölçü **ittibâdır**, **taassup değildir**. Âlimden istifade edilir, fazileti muhafaza edilir; fakat kavli mutlaklaştırılmaz. Müslümanın velâsı şahsa değil **hakka ve Sünnete** bağlıdır.

DELİL

“Allah'ın indirdiğine uyun denildiğinde: ‘Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız’ derler.”

Bakara, 2/170

“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”

Nisâ, 4/59

DERSİN ÖZÜ

Müminin ölçüsü şahıslar değil delillerdir. Hak, kimden gelirse gelsin alınır; kime ait olursa olsun, hakka muhalif söz terk edilir.

ÂLİM MASUM DEĞİLDİR; HATASI DELİLLE TERK EDİLİR.

ESAS

- 1 Ehl-i Sünnet'e göre **ismet**, tebliğ hususunda peygamberlere mahsus bir vasıftır. Resûlullah ﷺ dışında hiçbir âlimin bütün kavilleri mutlak doğru kabul edilmez. **Müctehid isabet edebilir, hata da edebilir.**
- 2 Âlimin **zellesi veya içtihadî hatası**, onun bütün ilmini ve faziletini düşürmez. Aynı şekilde âlimin fazileti de hatalı kavlini sahih hâle getirmez. Ehl-i Sünnet, âlimin kadrini muhafaza eder; **hatasına ittibâ etmez.**
- 3 Bir meselede sahih delil açıkça sabit olduğunda **kavil delile arz edilir**. Delile muvafık olan alınır; muhalif olan görüş, sahibine hürmet korunarak terk edilir. **Ölçü şahıs değil, hak ve hüccettir.**

DELİL

“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”

Nisâ, 4/59

“Rabbinizden size indirilene uyun.”

A'râf, 7/3

DERSİN ÖZÜ

Âlimlere hürmet edilir, ilminden istifade edilir; fakat ittibâ, şahıslara değil, Kitap ve sahih Sünnet'e yapılır.

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

16. ESAS

YENİ BİR GÖRÜŞ DUYDUĞUNDA ÖNCE DELİLİNİ SOR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde dinde ortaya atılan bir görüş; söyleyen kişinin hitabeti, şöhreti, makamı veya insanlar arasındaki itibarıyla kabul edilmez. İtikad, ibadet ve menhece dair her iddia **Kur'an** ve **sahih Sünnetin mizanına** arz edilir.

Bir kimsenin “Bence böyledir”, “Hocam böyle söyledi” veya “Bize böyle öğretildi” demesi şer’î hüccet değildir. İlmî tahkikin ilk adımı, “**Bunun delili nedir?**” diye sormaktır. Ardından delilin sıhhati, delâleti ve meseleye vech-i istidlâli araştırılır.

Delil istemek âlime veya hocaya saygısızlık değildir. Bilakis ittibâ ile taklîd-i a‘mâyı birbirinden ayıran ilmî ölçüdür. Sahih delil sabit olduğunda **rey** ve **şahıs değil, hüccet** takdim edilir.

DELİL

“De ki: Eğer doğru söylüyorsanız delilinizi getirin.”

Bakara, 2/111

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme.”

İsrâ, 17/36

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

17. ESAS

ORTAYA ATILAN GÖRÜŞÜN SELEFTEN DAYANAĞINI ARA

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde bir âyet veya hadisi delil olarak zikretmek tek başına yeterli değildir; nassın nasıl anlaşıldığı ve meseleye delâleti de araştırılır. Özellikle itikad, ibadet ve menhec meselelerinde Sahabe ve Selef-i Sâlihîn'in fehmi temel ölçüdür.

Bir kimse sahih bir nassı kendi görüşüne delil getiriyorsa şu soru sorulur: **“Sahabe ve Selef bu nassı böyle anlamış mı?”** Naslara sonradan ortaya çıkan mânalar yüklemek veya şahsî reyi nassın muradı hâline getirmek sahih istidlâl değildir.

Bu sebeple yeni veya alışılmadık bir görüş karşısında yalnız **“Delili var mı?”** diye değil, **“Bu delilden bu hükmü çıkarmada Selef'ten dayanağı var mı?”** diye de tahkik edilir. Böylece nassın sübûtu kadar fehmi ve vech-i istidlâli de kontrol edilmiş olur.

DELİL

“Kim kendisine doğru yol belli olduktan sonra Resûl'e karşı gelir ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa, onu yöneldiği yolda bırakırız...”

Nisâ, 4/115

“İnsanların en hayırlıları benim neslim, sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenlerdir.”

Buhârî, 2652; Müslim, 2533

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

18. ESAS

“BU GÖRÜŞÜ MUTEBER ÂLİMLERDEN KİM SÖYLEDİ?” DİYE SOR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde yeni, alışılmadık veya ihtilaflı bir görüş duyulduğunda o görüşün ehl-i ilim nezdindeki dayanağı araştırılır. Bunun amacı âlimlerin sözünü vahyin yerine geçirmek değil, görüşün şahsî bir rey mi yoksa ilmî bir asla mı dayandığını tahkik etmektir.

Özellikle itikad, ibadet ve menhec meselelerinde şu soru önemli bir ilmî kontrol ölçüsüdür: “Bu görüşü muteber Ehl-i Sünnet âlimlerinden kim söylemiştir?” Görüşün geçmiş ve çağdaş muhakkik âlimlerin eserlerinde bir karşılığının bulunup bulunmadığı araştırılır.

Bir görüşü bir âlimin söylemiş olması onu tek başına şer‘î hüccet yapmaz. Nihai mizan Kitap ve sahih Sünnettir. Ancak kişinin hiçbir ilmî dayanak göstermeden yeni bir anlayış ortaya koyması karşısında ehl-i ilme müracaat, taharrî ve tesebbüt Müslümanı şahsî yorumlardan koruyan önemli bir usûldür.

DELİL

“Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”

Nahl, 16/43

“Müminlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları gerekmez.
Onlardan her topluluktan bir grubun dinde derin bilgi sahibi olması...
gerekmez mi?”

Tevbe, 9/122

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

19. ESAS

“ÜÇ MUTEBER ÂLİM GÖSTER” DELİL DEĞİL, İLMÎ KONTROL YÖNTEMİDİR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde üç âlimin aynı görüşü söylemesi, o görüşü kendiliğinden şer’î hüccet hâline getirmez. **Hüccet Kitap ve sahih Sünnettir.** Âlimlerin kavilleri ise delilin fehmi ve meselenin ilmî tahkiki bakımından önem taşır.

“Bu görüşü söyleyen üç muteber Ehl-i Sünnet âlimi gösterebilir misin?” sorusu, özellikle yeni ve alışılmadık bir iddianın **ilmî bir kökünün bulunup bulunmadığını araştırmak** için kullanılan pratik bir kontrol yöntemidir.

Üç âlim bulunması görüşün mutlaka doğru olduğunu; bulunamaması da tek başına mutlaka yanlış olduğunu ispatlamaz. Asıl hüküm **delilin sıhhati, delâleti ve vech-i istidlâli** incelenerek verilir. Bu yöntem, şahsî reylerin din adına kolayca ortaya atılmasına karşı **taharrî ve tesebbüt** sağlar.

DELİL

*“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz,
onu Allah’a ve Resûl’e götürün.”*

Nisâ, 4/59

“Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”

Nahl, 16/43

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

20. ESAS

ÂLİMLERİN SÖZÜ DELİLİ ANLAMAK İÇİNDİR; DELİLİN YERİNE GEÇMEZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde âlimlere müracaat, **Kitap ve Sünneti terk ederek şahısların sözünü hüccet edinmek değildir.** Âlimler; nasların mânasını, delâletini, cem' ve tercih yollarını ve şer'î hükümlerin vech-i istidlâlini açıklayan ilim ehlidir.

Bu sebeple iki aşırılıktan sakınılır: “Ben Kur'an ve hadisi kendim okurum, âlime ihtiyacım yoktur” anlayışı da, “Hocam söyledi; artık delile bakmaya gerek yoktur” anlayışı da sahih ilmî usûl değildir.

Doğru yol; nassı ehl-i ilmin fehmiyle anlamak, âlimlerin kavillerini delilleriyle birlikte değerlendirmek ve ihtilaf hâlinde nihai hükmü Kitap ve sahih Sünnete döndürmektir. **Âlim rehberdir; fakat müstakil teşrî kaynağı değildir.**

DELİL

“Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”

Nahl, 16/43

“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”

Nisâ, 4/59

21. ESAS

DİNDE SONRADAN İHDAS EDİLEN İBADET BİD'ATTIR

“Bugün sizin için dininizi tamamladım, size nimetimi tamamladım
ve sizin için İslâm'ı din olarak beğendim.”

Mâide, 5/3

ESASIN ANLAMI

Hız. Peygamber'in ﷺ ve ashabının vezirleri) ve ashabının yapmadığı, dinde sonradan ortaya çıkarılan her ibadet bid'attır. Allah'a ibadet ancak O'nun meşru kıldığı şekilde yapılır. Dinde yapılacak her ibadet, Kitap ve sahih Sünnet'e dayanmalıdır.

NEDEN ÖNEMLİDİR?

- 1 İbadetlerde kaynağın Allah ve Rasûlü olduğunu hatırlatır.
- 2 Dinde eksik ve fazlalık yapılmasını engeller.
- 3 İyi niyetle yapılan bid'atlerin de dinî bir değer taşımadığını öğretir.
- 4 Müslümanı, insanların değil, vahyin yoluna bağlar.

DELİLLER

“Kim dinimizde olmayan
bir şeyi (ibadet olarak)
ortaya çıkarırsa, o reddedilir.”

Buhârî, 2697
Müslim, 1718

“Ameller (ibadetler)
yalnız niyetlere göredir.
Herkes niyet ettiğine ulaşır.”

Buhârî, 1
Müslim, 1907

“Kim bizim şu işimizde
(uygulamamızda) olmayan
bir şeyi yaparsa, o reddedilir.”

Müslim, 867

DERSİN ÖZÜ

- + İbadetlerde asıl, taklit değil, delildir.
- + Dinde sonradan ortaya çıkarılan ibadetler Allah katında makbul değildir.
- + İyi niyet, bid'ati meşru kılmaz.
- + İbadetlerde ölçü: “Resûlullah ﷺ nasıl yaptıysa öyle yapmaktır.”
- + Ehl-i Sünnet'in yolu, bid'atlerden uzak durup sahih Sünnet'e sarılmaktır.

“O halde kime peygamberden bir hidayet gelirse, artık ondan sonra
yapılan aşırılıklara uymayın. Sadece müminlerin yoluna uyun.”

Nisâ, 4/115

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

22. ESAS

İYİ NİYET BID'ATI SÜNNETE DÖNÜŞTÜRMEZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde **niyetin güzel olması**, bir amelin şer'an doğru olması için tek başına yeterli değildir. Amelin kabulünde **ihlâs ile ittibâ birlikte** bulunmalıdır: amel yalnız Allah için yapılmalı ve Resûlullah'ın ﷺ Sünnetine muvafık olmalıdır.

Bir kimse “Maksadım Allah’a yaklaşmak, sevap kazanmak veya insanları hayra teşvik etmektir” diyebilir. Fakat **güzel maksat**, Sünnette aslı bulunmayan bir ibadet şekline **meşruiyet kazandırmaz**. Hüsn-i niyet, hatalı keyfiyeti sahih hâle getirmez.

Bu sebeple Ehl-i Sünnet'in ölçüsü yalnız “Niyeti iyi mi?” değildir. Bunun yanında “**Bu amel Sünnette sabit mi ve Resûlullah'ın ﷺ gösterdiği keyfiyete uygun mu?**” diye de sorulur. İttibâ bulunmadığında güzel niyet, bid'ati Sünnete dönüştürmez.

DELİL

*“Kim bizim emrimize uygun olmayan bir amel işlerse
o reddedilmiştir.”*

Müslim, 1718

*“Andolsun, Allah'ın Resûlü'nde sizin için
güzel bir örnek vardır.”*

Ahzâb, 33/21

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

23. ESAS

İBADETİN ŞEKLİ, ZAMANI, SAYISI VE SEBEBİ DELİL İSTER

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde **ibadetler tevkîfidir**. Bir ibadetin aslının meşru olması, o ibadete istenilen **şekil, zaman, sayı veya sebebin** sonradan tahsis edilebileceği anlamına gelmez.

Şeriatın mutlak bıraktığı bir ibadeti **belirli bir sayıya, vakte veya özel keyfiyete bağlayıp** bunu dinî bir uygulama hâline getirmek **ayrıca delil ister**. Çünkü ibadetin yalnız aslı değil, ona din adına verilen özel vasıflar da şer'î hüccete dayanmalıdır.

Bu sebeple “Bu zaten zikir, dua veya salih ameldir” demek tek başına yeterli değildir. Şu da sorulur: “**Bu ibadet bu sayı, bu zaman, bu sebep ve bu keyfiyetle Resûlullah’tan ﷺ sabit midir?**” İttibâ, ibadeti yalnız yapmak değil; **Sünnette sabit hudut ve keyfiyet üzere yapmaktır**.

DELİL

“Kim bizim emrimize uygun olmayan bir amel işlerse o reddedilmiştir.”

Müslim, 1718

“Resûl size ne verdiyse onu alın; sizi neden sakındırıdıysa ondan sakının.”

Haşr, 59/7

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

24. ESAS

KEYFÎ ZİKİR, VİRD, SAYI VE İBADET BİÇİMİ BELİRLENMEZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde **zikir ve dua ibadettir; ibadetler ise tevkîfidir.** Bir zikir lafzına özel sayı, vakit, toplu uygulama, ritim veya fazilet tahsis edilmesi **şer'î delile dayanmalıdır.**

Şeriatın mutlak bıraktığı bir zikri kişinin kendi belirlediği **sayı ve keyfiyetle** sürekli bir vird hâline getirip, ardından bu şekli **dinî bir uygulama** veya özel sevap vesilesi olarak sunması doğru değildir. “**Hû Hû**” gibi Sünnette zikir lafzı olarak sabit olmayan ifadeler de müstakil bir zikir biçimi hâline getirilmez.

Sünnette sabit olan **Sübhânallah, Elhamdülillah, Allahu ekber, Lâ ilâhe illallah** gibi zikirler, Resûlullah'ın ﷺ öğrettiği lafız ve keyfiyetler üzere yapılır. Ölçü, kişinin hoşuna giden bir ibadet biçimi üretmesi değil, zikri **Sünnete muvafık şekilde** eda etmesidir.

DELİL

*“Rabbini gönülden ve korkarak,
yüksek olmayan bir sesle sabah akşam zikret.”*

A'râf, 7/205

*“Kim bizim emrimize uygun olmayan bir amel işlerse
o reddedilmiştir.”*

Müslim, 1718

DİNDE 40 ESAS

SAHİH BİLGİ • SAHİH AMEL • SAHİH YOL

25. ESAS

BİR AMELİN YAYGIN OLMASI ONUN SÜNNET OLDUĞUNU GÖSTERMEZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde bir amelin çok kişi tarafından yapılması, uzun zamandır uygulanması veya toplumda gelenek hâline gelmesi, onun şer‘î meşruiyetine tek başına delil değildir. Hakkın ölçüsü çokluk değil, hüccettir.

Bir uygulama “Herkes yapıyor”, “Yıllardır böyle yapılıyor” veya “Atalarımızdan böyle gördük” denilerek Sünnet hâline gelmez. İbadet ve itikad meseleleri örfün yaygınlığıyla değil, Kitap ve sahih Sünnetin delilleriyle belirlenir.

Bu sebeple yaygın bir dinî uygulama görüldüğünde şu soru sorulur: “Bunun Resûlullah ﷺ ve Sahabeden sahih bir dayanağı var mı?” Delile muvafık olan kabul edilir; yaygınlığı ne kadar fazla olursa olsun delilsiz olan uygulama Sünnet diye nispet edilmez.

DELİL

*“Yeryüzündekilerin çoğuna uyarsan seni
Allah’ın yolundan saptırırlar.”*

En‘âm, 6/116

*“Onlara: ‘Allah’ın indirdiğine uyun’ denildiğinde:
‘Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız’ derler.”*

Bakara, 2/170

❖ **26. ESAS** ❖

HURAFE DİNİ DELİL OLAMAZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde **itikad, gayb ve ibadet** sahih vahye dayanır. Kaynağı bilinmeyen anlatılar, menkıbeler, halk inanışları, uğur-uğursuzluk anlayışları veya doğruluğu sabit olmayan olağanüstü hikâyeler **şer‘î hüccet değildir**.

Özellikle **gayb, bereket, şifa, korunma, musibetleri giderme ve sevap** gibi hususlarda delilsiz iddialar din adına kabul edilmez. Bir eşyanın, yerin, kişinin veya uygulamanın özel bir bereket yahut gaybî fayda taşıdığı iddia ediliyorsa bunun **sahih şer‘î delili bulunmalıdır**.

Ehl-i Sünnet’in ölçüsü **taharrî ve tesebbüttür**. Bir sözün çok anlatılması, etkileyici bir menkıbe olması veya nesiller boyunca aktarılması onu hakikat hâline getirmez. Müslüman, hakkında ilmi bulunmayan şeyi dine nispet etmez; **itikadını ve ibadetini sahih delil üzerine bina eder**.

DELİL

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme.”

İsrâ, 17/36

“De ki: Eğer doğru söylüyorsanız delilinizi getirin.”

Bakara, 2/111

27. ESAS

TARİKAT VE ŞEYH BAĞLILIĞI VAHYİN ÖNÜNE GEÇİRİLEMEZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde bir şeyhe, hocaya veya tarikata bağlılık **Kitap ve sahih Sünnete ittibânın önüne geçirilemez.** Resûlullah ﷺ dışında hiçbir şahsın sözü ve uygulaması mutlak olarak bağlayıcı değildir.

Şeyhin emri, keşfi, ilhamı, rüyası veya tarikata mahsus uygulamalar **müstakil şer‘î hüccet değildir.** Bir zikir, vird, merasim veya ibadet şekli dine nispet ediliyorsa meşruiyeti şahsın makamıyla değil, **sahih delille sabit olmalıdır.**

Ehl-i Sünnet’in ölçüsü ittibâdır, **şahıs taassubu değildir.** Şeyhe muhabbet veya tarikata aidiyet sebebiyle sahih nassı terk etmek, delilsiz uygulamayı savunmak yahut **“Şeyhim söylediye doğrudur”** anlayışını benimsemek ilmî mizan olamaz. Hak, şahıslarla değil; **şahıslar hak ile ölçülür.**

DELİL

*“Rabbinizden size indirilene uyun;
O’ndan başka velilere uymayın.”*

A’râf, 7/3

*“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz,
onu Allah’a ve Resûl’e götürün.”*

Nisâ, 4/59

28. ESAS

FIRKA VE CEMAAT AİDİYETİ HAKKIN ÖLÇÜSÜ DEĞİLDİR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde hak, bir fırkanın, cemaatin veya grubun çokluğuyla ve mensubiyet iddiasıyla belirlenmez. Bir topluluğun sözü ve menheci, Kitap ve sahih Sünnetin mizanına arz edilir.

Müslümanın bağlılığı şahıs, grup ve isimlerden önce Allah'a, Resûlü'ne ﷺ ve hakka olmalıdır. "Bizim cemaatimiz böyle söylüyor" veya "Bizim grubumuzun görüşü budur" sözü, tek başına şer'î hüccet değildir. Cemaat hakka tâbi olur; hak cemaate tâbi kılınmaz.

Ehl-i Sünnet, tefrika ve hizbiyyetten sakınır. Bir gruba mensubiyet sebebiyle onun hatasını savunmak, muhalif delili reddetmek veya Müslümanlar arasındaki velâ ve berâyı cemaat adına kurmak yerine hüccete ittibâ ve Sünnet üzere ictimâ esas alınır.

DELİL

*"Hep birlikte Allah'ın ipine sınıksız sarılın
ve ayrılığa düşmeyin."*

Âl-i İmrân, 3/103

*"Dinlerini parça parça edip fırkalara ayrılanlarla
senin hiçbir ilişkin yoktur."*

En'âm, 6/159

29. ESAS

İTİKAD KİTAP VE SÜNNETLE SABİTTİR; KELÂM VE FELSEFEYLE YENİDEN KURULMAZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde itikadın kaynağı vahiydir. Allah, iman, gayb, kader, nübüvvet ve âhiret gibi itikadî esaslar Kitap ve sahih Sünnetten, Sahabe ve Selef-i Sâlihîn'in fehmi üzere alınır.

Beşerî felsefe, kelâmî ön kabuller veya mücerret aklî nazariyeler vahyin üzerine hâkim kılınmaz. Sahih nas, önceden benimsenmiş bir düşünce sistemine uymadığı gerekçesiyle reddedilmez, tahrif edilmez veya mânası delilsiz şekilde değiştirilmez.

Ehl-i Sünnet, sahih nakil ile sarîh aklın hakikatte çelişmeyeceğini kabul eder. Akıl vahyi anlamada kullanılır; fakat itikadın müstakil teşrî kaynağı yapılmaz. Ölçü, vahyi felsefeye uydurmak değil; akli vahyin rehberliğinde kullanmaktır.

DELİL

“Rabbinizden size indirilene uyun.”

A'râf, 7/3

*“Allah ve Resûlü bir işe hükmettiğinde,
mümin bir erkek ve mümin bir kadın için
o işte başka bir tercih hakkı yoktur.”*

Ahzâb, 33/36

❖ **30. ESAS** ❖

KEŞİF, İLHAM VE RÜYA ŞER'Î HÜCCET DEĞİLDİR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde şer'î hükümler vahiyden alınır. Bir kimsenin gördüğü rüya, kalbine doğduğunu söylediği ilham veya kendisine nispet ettiği keşif; helâl-haram belirleyen, yeni bir ibadet koyan veya itikad tesis eden müstakil bir hüccet değildir.

Rüya, ilham veya keşif **Kitap ve sahih Sünnete arz edilir**. Vahye muhalif olan reddedilir; vahye uygun olması ise onu yeni bir teşrî kaynağı hâline getirmez. Resûlullah ﷺ ile nübüvvet ve vahiy tamamlanmıştır.

Bu sebeple “*Rüyamda bana söylendi*”, “*Kalbime ilham edildi*” veya “*Keşfen bana bildirildi*” sözleriyle dinî hüküm sabit olmaz. Ehl-i Sünnet’in mizanı şahsî mânevî tecrübe değil, **Kitap, sahih Sünnet ve sahih istidlâldir**.

DELİL

“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm’ı seçtim.”

Mâide, 5/3

“Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o Allah’ın Resûlü ve nebilerin sonuncusudur.”

Ahzâb, 33/40

31. ESAS

HEVÂ ŞERİATA TÂBİ KILINIR; ŞERİAT HEVÂYA TÂBİ KILINMAZ

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde hevâ, kişinin hakka ve delile bakmaksızın nefsinin arzusuna, şahsî kanaatine veya hoşuna gidene meyletmesidir. Müslümanın vazifesi dini kendi arzusuna uydurmak değil, **nefsini vahyin hükmüne teslim etmektir.**

Kişi önce bir görüşü benimseyip sonra yalnız onu destekleyen delilleri aramaz; hoşuna gitmeyen nasları terk etmez veya te'vil yoluyla etkisiz hâle getirmez. Bu, **ittibâ değil, hevâyâ ittibâ tehlikesidir.** Sahih delil kişinin kanaatine muhalif olduğunda terk edilmesi gereken **delil değil, şahsî reydir.**

Ehl-i Sünnet'in ölçüsü **teslimiyet ve inkıyâddır.** Hak, insanların arzularına göre değişmez. Müminin sözü, **sahih hüküm kendisine ulaştığında "İşittik ve itaat ettik"** demektir.

DELİL

*"Eğer hak onların hevâlarına uysaydı
gökler, yer ve bunlarda bulunanlar mutlaka bozulurdu."*

Mü'minûn, 23/71

"Hevâsını ilâh edineni gördün mü?"

Câsiye, 45/23

❖ 32. ESAS ❖

İTAAT YALNIZ MA'RUF TADIR; MASİYETTE İTAAT YOKTUR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde itaat mutlak değildir. Anne-babaya, yöneticiye, âlime, hocaya veya meşru otorite sahibine itaat; Allah'a masiyet içermeyen ma'ruf hususlardadır. Allah ve Resûlü'nün hükmüne aykırı bir emir, itaati vacip hâle getiren makam sebebiyle meşru olmaz.

Bir kimsenin makamı, ilmi veya insanlar üzerindeki otoritesi haramı helâl, helâli haram yapma yetkisi vermez. Masiyet emredildiğinde o hususta itaat edilmez; bununla beraber şer'î haklar, adalet ve meşru muamele ölçüleri korunur.

Ehl-i Sünnet'in dengesi şudur: Ne meşru itaati reddeden başıboşluk ne de mahlûka mutlak itaat. İtaatin sınırını şahıslar değil, Kitap ve Sünnet belirler.

DELİL

“İtaat ancak ma'ruf tadır.”

Buhârî, 7257; Müslim, 1840

*“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin,
Resûl'e itaat edin ve sizden olan ulü'l-emre de.”*

Nisâ, 4/59

33. ESAS

ÂLİM VE YÖNETİCİYE İTAAT ALLAH VE RESÛLÜ'NE İTAATE BAĞLIDIR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde ulü'l-emre itaat şer'î bir esastır; fakat mutlak değildir. Âlimlere ilmî meselelerde müracaat edilir, yöneticilere ise ma'ruf olan hususlarda itaat edilir. Hiçbir mahlûkun itaati Allah ve Resûlü'nün ﷺ hükmünün önüne geçirilemez.

Âlimin vazifesi şer'î hükmü açıklamak, yöneticinin vazifesi ise meşru olan hususlarda idare etmektir. Ne âlimin fetvası ne de yöneticinin emri, Allah'ın helâl kıldığını haram veya haram kıldığını helâl yapan müstakil bir teşrî kaynağıdır.

İhtilaf ortaya çıktığında nihai merci şahıs veya makam değil, Kitap ve Sünnettir. Ehl-i Sünnet böylece iki aşırılıktan sakınır: Ulü'l-emre meşru itaati terk etmekten de, mahlûka mutlak itaat anlayışından da.

DELİL

“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resûl'e itaat edin ve sizden olan ulü'l-emre de. Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”

Nisâ, 4/59

“İtaat ancak ma'rufadır.”

Buhârî, 7257; Müslim, 1840

34. ESAS

ALLAH'A DAVET İLİM VE BASÎRET ÜZERE YAPILIR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde davet, ilimden önce konuşmak değil; bildiğini basîret üzere tebliğ etmektir. Davetçinin anlattığı meselede şer'î delili bilmesi, delilin neye delâlet ettiğini anlaması ve insanlara sahîh bilgiyi ulaştırması gerekir.

Davet yalnız güzel konuşmak, heyecanlandırmak veya çok insana ulaşmak değildir. Tevhid, Sünnet, helâl-haram ve itikad hakkında bilgisizce konuşmak, iyi niyetle yapılsa dahi doğru değildir. Bilinmeyen meselede tevakkuf edilir ve ehl-i ilme müracaat edilir.

Ehl-i Sünnet'in davet ölçüsü ilim, basîret, hikmet ve sabırdır. Davetçi insanları kendi şahsına, grubuna veya hocasına değil; Allah'a, Resûlullah'ın ﷺ Sünnetine ve sahîh delile çağırır.

DELİL

*“De ki: İşte benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar
basîret üzere Allah'a davet ederiz.”*

Yûsuf, 12/108

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et.”

Nahl, 16/125

35. ESAS

MÜNAZARADA MAKSAT GALİP GELMEK DEĞİL, HAKKIN ORTAYA ÇIKMASIDIR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde münazara ve cedelin gayesi şahsî üstünlük kurmak değil, **hakkı ortaya çıkarmaktır**. Müslüman tartışırken nefsin, grubunu veya hocasını galip çıkarmaya değil; **sahih delilin anlaşılmasına** yönelir.

Muhatabı küçük düşürmek, meseleyi şahsîleştirmek, hakaret etmek veya hak ortaya çıktıktan sonra sırf yenilmiş görünmemek için cedeli sürdürmek **ilmî ahlâka aykırıdır**. Delil kendi görüşünün aksini gösterdiğinde hakka rücû etmek mağlubiyet değil, **ittibâ ve ilmî insaftır**.

Ehl-i Sünnet'in münazara ölçüsü ilim, adalet, hüsn-i hitap ve ihlâstır. Muhatabın sözü doğruysa kabul edilir; yanlışsa delille açıklanır. Maksat kişiyi yenmek değil, **hatayı gidermek ve hakkı izhar etmektir**.

DELİL

“Onlarla en güzel şekilde mücadele et.”

Nahl, 16/125

“Kitap ehliyle ancak en güzel olan yolla mücadele edin.”

Ankebût, 29/46

36. ESAS

TARTIŞMADA ŞAHSINI DEĞİL, DELİLİ VE EHL-İ İLMİN AÇIKLAMALARINI ÖNE ÇIKAR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde ilmî tartışma “ben böyle düşünüyorum” üzerinden değil, hüccet ve ilmî tahkik üzerinden yürütülür. Kişi kendi şahsını hakem konumuna getirmek yerine Kitap ve sahih Sünnetin delillerini ortaya koyar.

Özellikle ihtisas gerektiren meselelerde muhatap yalnız kişinin şahsî yorumuyla karşı karşıya bırakılmaz. Muhakkik Ehl-i Sünnet âlimlerinin meseleyi nasıl açıkladığı, delili nasıl anladığı ve vech-i istidlâli gösterilir. Böylece tartışma şahıslar arasında bir üstünlük mücadelesinden çıkar, ilmî bir zemine taşınır.

Bu yöntem âlimlerin sözünü vahyin yerine geçirmek değildir. Nihai hüccet Kitap ve sahih Sünnettir. Ehl-i ilmin açıklamaları ise delilin doğru anlaşılması ve şahsî reyden sakınılması için müracaat edilen ilmî rehberliktir.

DELİL

“Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”

Nahl, 16/43

*“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz,
onu Allah’a ve Resûl’e götürün.”*

Nisâ, 4/59

37. ESAS

BİR SÖZÜ DİNE VEYA ÂLİME NİSPET ETMEDEN ÖNCE KAYNAĞINI TAHKİK ET

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde nakilde emanet, taharrî ve tesebbüt esastır. Bir sözün hadis, sahabe kavli veya bir âlimin sözü olduğu iddia edildiğinde, onu nakletmeden önce kaynağı ve nispetinin sıhhati araştırılır.

“Bir yerde okudum”, “Filanca âlim söylemiş” veya “Hadiste geçiyor” ifadeleri ilmî tahkik yerine geçmez. Hadislerde rivayetin sıhhati; âlimlerin sözlerinde ise eser, cilt, sayfa ve bağlam mümkün olduğunca kontrol edilir. Kaynağı sabit olmayan sözler kesin ifadelerle dine nispet edilmez.

Ehl-i Sünnet’in ilmî usûlü isnad ve tahkik üzerine kuruludur. Bir sözün güzel veya doğru görünmesi, onu Resûlullah’a ﷺ yahut bir âlime nispet etmeyi helâl kılmaz. Doğru bilgi kadar, doğru nispet de ilmî emanettir.

DELİL

“Ey iman edenler! Size bir fâsık haber getirirse onu araştırın.”

Hucurât, 49/6

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme.”

İsrâ, 17/36

38. ESAS

İHTİLAFIN DA USÛLÜ VE EDEBİ VARDIR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde her ihtilaf aynı derecede değerlendirilmez. Kat'î nasla sabit meselelerle içtihadı açık meseleler birbirinden ayrılır; usûl ile fûrû, muhkem ile müteşâbih, icmâ ile muteber ihtilaf aynı kefeye konulmaz.

İhtilaf hâlinde maksat şahısları yıpratmak değil, meseleyi delille tahkik etmektir. Muhalifin sözü doğru anlaşılır, ona söylemediği bir görüş nispet edilmez ve mesele şahsileştirilmez. Delilin sıhhati, delâleti ve vech-i istidlâli incelenir; ihtiyaç hâlinde ehl-i ilme müracaat edilir.

Ehl-i Sünnet, hakka bağlılık ile ihtilaf edebini birlikte korur. Delilin açık olduğu yerde taassup edilmez; muteber içtihadın bulunduğu meselelerde ise her muhalefet bid'at, dalâlet veya tekfir sebebi hâline getirilmez. Adalet ve ilmî insaf terk edilmez.

DELİL

*“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz,
onu Allah’a ve Resûl’e götürün.”*

Nisâ, 4/59

*“Bir topluluğa olan kininiz sizi adaletsizliğe sevk etmesin.
Adaletli olun; bu takvaya daha yakındır.”*

Mâide, 5/8

39. ESAS

HER HATA, BİD'AT VE GÜNAH KÜFÜR DEĞİLDİR; TEKFİRİN ŞARTLARI VE MÂNİLERİ VARDIR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde küfür hükmü ile günah, bid'at ve hata birbirinden ayrılır. Her masiyet işleyen, her bid'ate düşen veya yanlış bir söz söyleyen kimse doğrudan İslâm'dan çıkmış sayılmaz. Fiilin hükmü ile muayyen şahıs hakkındaki hüküm aynı şey değildir.

Bir söz veya fiilin küfür olması, onu işleyen belirli kişiye hükmün otomatik olarak uygulanacağı anlamına gelmez. Hücetin ikamesi, ilmin bulunması, kast ve ihtiyar gibi şartlar; cehalet, hata, te'vil ve ikrah gibi mâniler meselenin mahiyetine göre ehl-i ilim tarafından değerlendirilir.

Bu sebeple tekfir, öfke, taassup veya şahsî kanaatle kullanılan bir hüküm değildir. Ehl-i Sünnet Hâricîlerin tekfirdeki gulüvvünden sakınır; şer'î isim ve hükümleri delil, tafsil ve ilmî tahkik üzere ele alır.

DELİL

*“Size selâm verene, dünya hayatının geçici menfaatini gözeterek:
'Sen mümin değilsin' demeyin.”*

Nisâ, 4/94

*“Allah, ümmetimden hata ile yaptıklarını, unuttuklarını
ve zorlandıkları şeyleri bağışlamıştır.”*

İbn Mâce, 2043

Elbânî: Sahih.

40. ESAS

DİNDE NİHAİ MİZAN KİTAP, SAHİH SÜNNET VE SELEF-İ SÂLİHİN'İN FEHMİDİR

ESAS

Ehl-i Sünnet menhecinde itikadın, ibadetin, hükmün ve menhecin **nihai mizanı vahiydir**. Kur'an ve sahih Sünnet, Sahabe ve Selef-i Sâlihîn'in fehmi üzere anlaşılır; şahsî rey, hevâ, gelenek, fırka veya şahıs bağıllığı bu mizanın önüne geçirilmez.

Bir meselede ihtilaf edildiğinde Kitap ve Sünnete rücû edilir; nasların anlaşılmasında ehl-i ilmin açıklamalarına müracaat edilir. Âlimlere hürmet edilir fakat masum kabul edilmez; sahih delil sabit olduğunda ittibâ şahsa değil, hakka olur.

Bu kırk esasın özündeki mizan budur: Tevhidde ihlâs, ibadette ittibâ, ilimde hüccet, anlayışta Selefin fehmi, ihtilafta adalet ve bütün dinde vahye teslimiyet. Müslüman dini şahıslara göre değil, şahısları ve görüşleri Kitap ve Sünnetin terazisinde değerlendirir.

DELİL

*“Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz,
onu Allah'a ve Resûl'e götürün.”*

Nisâ, 4/59

*“Kim kendisine doğru yol belli olduktan sonra Resûl'e karşı çıkar
ve müminlerin yolundan başkasına uyarırsa,
onu yöneldiği yolda bırakır ve cehenneme sokarız.”*

Nisâ, 4/115